

Dopis spisovatelů

Zbyněk Hejda

Milan Jungmann

Paul Johnson

Eda Kriseová

Lenka Procházková

Josef Hiršal

Miroslav Zikmund a Jiří Hanzelka
odpovídají Ludvíku Vaculíkovi

Karel Pecka

Milan Uhde

Hana Ponická

Miroslav Kusý

mš

Josef Brock

Jiří Dienstbier

Jan Trefulka

Ulrich Greiner

JP

Iva Kotrlá

Ivan Klíma

Jiří Gruša

- D -

- D -

- T -

Ludvík Vaculík

předsedovi české vlády [2-3]

Verše [4-15]

V rytmu přestavby... [16-25]

Varování před bezcitnými
přáteli lidstva [17-31]

Předjaří [32-34]

Velké prádlo [35-37]

První cesta na jih [38-42]

Tatra znovu do světa [43-52]

Věk cynismu [53-64]

Světlo v Temnu [65-73]

Lukavické zápisky [74-94]

Přestavbáři IV. [95-98]

Rozhovor v jedné pracovně [99-104]

Snění o Evropě [105-117]

Soukromý názor [118-121]

Past na kritika [122-128]

Droga střízlivosti [129-134]

Víněk vzpomínek... [135-145]

Z katalogu čtenářských záznamů
Anglický Páral [166-170] [146-165]Jan Koblasa a jeho
nezvaní poslové [171-174] [145-176]

Doba /X: Návod k použití dějin/

Den u vytržení [177]

Tisk [178]

Veselé velikonoce! [179-181]

Bestseller Malcolma Bradburyho /1932/ *The History Man* se odehrává v prostředí anglické university a bývá proto označován jako satira na universitní život. Autorův obraz universitního prostředí však má obecnější význam - je satirou na západní levičácký radikalismus, který se zdál koncem šedesátých a začátkem sedmdesátých let zhoubně zachvacovat západní společnost, především její intelektuálské vrstvy.

Hrdina románu Howard Kirk je profesorem sociologie, oblíbeným učitelem, autorem dvou úspěšných knih. Je také schopný manipulátor, obratný demagog a svůdce žen.

Metoda, kterou autor kreslí svého hrdinu i prostředí, připomíná metodu Páralovu /i když není pravděpodobné, že by Bradbury, který - sice stejně starý jako Páral - začal psát o desetiletí později, Párala znal/. Jeho vyprávění je založeno na suchém, věcném popisu a výborném dialogu. Stejně jako Páral miluje mírnou nadsázku i opakování situací a dialogů. Jeho hrdina stejně jako Páralovi hrdinové se pohybuje od postele k posteli, od kopulace ke kopulaci, aniž je schopen jakéhokoliv citového projevu, natož milostného vzplanutí.

Dějová osnova románu je prostinká. Kirkovi pořádají gigantický večírek, na nějž je pozván každý, kdo se hostitelům namane do cesty. Ještě před večírkem přichází ke Kirkovým Myra Beamishová, manželka jejich nejlépšího přítele / všechny vztahy Kirkových jsou však čistě formální, navíc promiskuitní/. Myra jim sděluje, že chce opustit svého muže Henryho. Oba Kirkovi s ní věcně probírají její potíže. /Samí měli podobné, dokonce Howardova žena Barbara se právě k Beamishovým uchýlila, když chtěla uprchnout ze svého manželství./

Večírek začne - je to typický intelektuálský večírek, na němž se žvásty kupí v hory bezměrné stejně jako množství jídla, které se sně a vína, které se vypije. Howarda zaujme nová kolegyně slečna Callendarová, která se zdá být velmi konzervativní a tím ho intelektuálně vzrušuje, rozhodne se, že se ji pokusí dobýt. Během večírků ho však svede jedna z jeho žákyň Felicie Pheeby, právě se totiž rozhodla ukončit své lesbické období a potřebuje, ji Howard pochopil, potěšil, aby jí pomohl. Také Barbara Kyrková s kýmsi souloží, takže ani jeden z hostitelů není přítomen, když dojde k tragické události. Henry Beamish nedopatřením či v sebevražedném úmyslu rozbije rukou skleněnou výplň dveří a málem vykrvácí. Naštěstí je přítomna Flora, Howardova kolegyně a stálá milenka, která přijde na večírek opožděně, je tedy střízlivá a může se o raněného postarat.

Příprava a průběh večírku, líčení zcela zvnějšněných vztahů hlavních hrdinů zabírá téměř polovinu knihy. V druhé polovině se líčí profesionální činností Kirkova a prostředí fakulty. Howard si počíná jako rutinovaný demagog a intrikán. Úmyslně šíří pověst, že na fakultě má proslovit přednášku slavný genetik Mangel, o němž Howard prohlašuje, že je rasista a fašista, jemuž nesmí být poskytnuta příležitost, aby šířil své reakční názory. Jeho záměr je zřejmý, chce vyvolat kampaň, která by zradikalizovala prostředí. Skutečně se mu podaří vytvořit situaci, v níž liberální kolegové považují za mtné Mangela pozvat, aby se mohla prokázat jeho naprosté bezúčinnost. /Mangel, jak vychází najevo, je Žid, který byl z rasových důvodů pronásledován a v jeho teoriích není ani náznak rasistických či fašistických názorů./ Howard pak zorganizuje násilnou demonstraci proti Mangelově přednášce o kryších rodinách. Že skutečným cílem demonstrace je manipulovat a zfanatizovat studenty je podtrženo tím, že se demonstrace koná, ačkoliv profesor Mangel právě zemřel.

Jako učitel si Howard počíná se stejnou zaujetostí a zerputilou nesnášenlivostí. George Carmodyho, jediného studenta, který nezastává jeho radikální názory, ničí a štví proti němu ostatní učitele i studenty. George jako každého, kdo s ním nesouhlasí obviňuje z fašismu a vyděračství, a žádá, aby byl vyloučen z fakulty. Carmody ve snaze zachránit se, odvolává se k liberálnímu nadřízenému Howarda, později zjistí i řadu skandálních údajů o Howardově životě i o jeho poměru s vlastní posluchačkou. Na okamžik se zdá, že by Howardovo postavení se mohlo otřást, ale zatímco liberálové, kteří sice cítí, že pravda je na straně studentově, jsou ustrašení, zdvořilí a neschopní cokoliv podniknout, Howard neprodleně jedná.

V závěru, samozřejmě, nevítězí ani pravda ani právo, ale cynická demagogie Howardova, jeho popularita ještě narostla. Kniha končí páralovsky, opakováním slavného kirkovského večírku. Na něm si tentokrát zraní ruku o dveřní sklo snad náhodou, snad v sebevražedném úmyslu Howardova žena Barbara.

V Bradburyho románě se nevyskytuje jediná postava, která by vzbuzovala sympatie. Liberálové a konzervativci - tedy zastánci starých dobrých mravů a práv jsou buď ustrašení a alibističtí anebo jako slečna Callendarová podlehnou Howardově naléhavě demagogické životní filosofii. Příběh se vypráví s naprostou věcností, autor se do

něho nevměšuje ani jediným soudem. Jen předvádí prázdnotu života hlavních hrdinů, jejich postojů a jejich pseudoideálů, planost jejich radikalismu, frázovitost cílů, které vyhlásují. Za velkými slovy a ideály, jimiž se zaštiťují, se skrývá ubohost, nízkost a průměrnost, za sebevědomím, s nímž mistrují životy druhých, s nímž píší své studie, v nichž sebevědomě předstírají životní názor, se skrývá naprostá bezradnost. Lidé, kteří se považují za učitele druhých, za proroky současného světa, nemají ve skutečnosti nic co by sdělili, nedovedou se se vypořádat ani s vlastními životy. To, co vydávají za rozumné a svobodné uspořádání vzájemných vztahů, je ve skutečnosti jen směsice lží, skrývaných podlostí, jen útěk před jakoukoliv opravdovostí a odpovědností. Občas do této podvodné hry padne jakýmsi zábleskem poznání pravdy o prožívané skutečnosti - a tu se hrdinové snaží spasit útekem. Částečným anebo úplným. V úvodu knihy se Kirkova manželka Barbara zděsí nad sebevraždou své přítelkyně, v závěru se o ni sama pokusí. Životní prázdnota jakkoliv je maskovaná horečnou revoluční činností, je k neunesení. Jenom Kirk se zdá nezaažitelný - je nesmrtelný jako fráze, jako pózy, z nichž se skládá jeho jednání, jeho bytost.

Bradburyho obraz života je nelítostný a pochmurný a i v tom je podoben Fáralovi, připadá mi však ve své nelítostnosti přesněji zacílený. Rozpor mezi tím, co hrdinové Kirkova typu hlásají a jak žijí, je zjevnější, jejich pózerství a prolhanost nestoudnější, jejich prázdnota ošpudivější. Něco však přece jen v jeho knize působí očištné: tušíme, že kromě útočného a úskočného společenství, do něhož nás autor uvádí, trvá ještě jiné společenství, které se snad, i když jen chabě kirkovskému útoku brání.

Nakonec malou ukázkou z textu, který se asi jen těžko objeví vytištěný v češtině: /Myra Beamishová přichází ke Kirkovým na večírek, kde se chystá oznámit, že opustí svého muže. Zhuštěný způsob psaní dialogu přejímám z originálu/. "Hele, Myra," řekne Howard. "Ahoj, Howarde," řekne Myra, "doufám, že ti nevědí, že jsem přišla dřív. Věděla jsem, že Barbara přijde vhod pomoc s přípravou. Má tolik práce." "Dobřeš udělala," řekne Howard, "co bys řekla skleničce?" "Jéje, Howarde," řekne Myra, "strašně ráda se napiju." Řada sklenic stojí už nalitých a připravených na večer. Howard vezme jednu z nich a nese ji Myře, ta se na něj usměje a řekne: "Díkes!" "Kde je Henry?" zeptá se Howard. "Kdoví?" řekne Myra, "kdo ví o Henrym?" "Myalel jsem, že ty bys mohla," řekne Howard a sedne si. "Víš Barbara všechno ale všecičko o tobě?" zeptá se Myra. "To ne," řekne Barbara, "nevím nic." "Tak proč se tedy čeká, že vím všechno o Henrym?" řekne Myra. "Fakt, to se nečeká," řekne Barbara. "Neviděla jsem vás od jara," řekne Myra. "Co jste dělali v létě? Byli jste pryč?" "Ne, nebyli," řekne Barbara, "sůstali jsme tady a Howard dokončil knihu." "Knihu," řekne Myra, "Henry se pokusil napsat knihu. Velmi hlubokou, závažnou knihu. O charismatu." "Výborně," řekne Howard, "Henry potřebuje další knížku." "Howarde, Henry potřebuje víc než nějakou knihu," řekne Myra s krájí chleba. "Musíš říct, že mám raději tvoji knihu." "Opravdu?" zeptá se Barbara. "Zvlášť tu o sexu," řekne Myra. "Jedinou věc, kterou jsem v té knize nikdy nepochopila, je, jestli všechny ty sexuální zvrácenosti můžeme mít už teď anebo jestli musíme čekat až po revoluci." "Proboha, Myro," řekne Barbara, "v dobrovolném sexu nemůžeme být zvrácenosti." "Co víc," řekne Howard, "ony jsou revolucí!" "Chlapče," řekne Myra, "cěláš tak fantastické revoluce." "Snažím se o to," řekne Howard.

Barbara vstane od stolu. Řekne: "Howardovy knihy jsou hodně prázdné, ale vždycky jsou na správné straně." "Jsou to milé knihy," řekne Myra, "skoro jim rozumím. Rozhodně víc než těm Henryho." "Těba právě to je na nich špatné," řekne Barbara, "namozřejmě, prodávají se dobře." "O čem je tvá nová kniha, howarde?" ptá se Myra, "co ničíš teď?" "Lidi," řekne Barbara. "Barbara tu knihu nechápe," řekne Howard, "je taková aktivistka, myslí si, že se mále otejit bez teorie." "Howard je takový

teoretik, že si myslí, že se obejde bez akce," řekne Barbara.
"Proč nefekneš Myro, o čem kniha je? Nepotkáš tak často někoho, kdo má opravdový zájem. Máš přece opravdový zájem, Myro, víš?"
"Samozřejmě, že mám," řekne Myra. "Jmenuje se to P o d r o b e n é s o u k r o m í," řekne Howard. "Je to o faktu, že už neexistuje soukromé já, žádné soukromé koutky ve společnosti, ani žádné soukromé vlastnictví, žádné soukromé činy." "Žádná soukromá místa," řekne Barbara, "lidstvo otevírá a zpřístupňuje všechno." "I mě?" ptá se Myra. "Přece o tobě víme všechno," řekne Howard. "Pochop, sociologický a psychologický přístup nám teď dává úplný obraz člověka, despotická společnost nám dává naprostý přístup ke všemu. Nemí nic, co by se dalo skrýt, žádná tajemná temná místa v duši. Jsme tu všichni vytaženi všemu vesmírnému obecenství. Jsme naší a dosažitelní." Myra vzhledne, řekne vřelivě: "Chceš říct, že už vůbec nejsem jakožto já?" "Jsi tu, jsi přítomná," řekne Howard, "ale jsi jen spojení známých proměnných - kulturních, psychologických a genetických." "Připadá mi to jako intelektuální imperialismus," řekne Myra. "Hezdá se mi, Howarde, že by se mi tvá kniha líbila." Barbara řekne: "Ale kdo je to já, které hájíš? Nemí to právě ten starý buržoazní kult osobnosti, myšlenka, že individuum je nevysvětlitelné? Nemí to právě to, o čem svět poznal, že je třeba odgrhnout?"

163